

Anyanyelv – tanulás – oktatás

Konferencia az anyanyelvi nevelés szerepéről az oktatásban

2025. június 18.

Absztraktok

Steklács János: Az olvasási fluencia és az olvasási stratégiák mint a szövegértés befolyásoló tényezők

Az olvasási folyamat hatékonysága és eredményessége szempontjából kulcsfontosságú tényező az olvasási fluencia szintje és az alkalmazott olvasási stratégiák. Az előadás elméleti alapját Pressley és Afflerbach (1995), illetve Afflerbach, Pearson és Paris, (2008) olvasásmodelljei képezik, amelyek világosan megkülönböztetik az olvasás képességalapú és stratégiai aspektusait. A szerzők szerint a hatékony szövegértés nem csupán az olvasástechnika, az olvasási folyamat automatizáltságán, hanem a tudatos, kognitív és metakognitív stratégiák alkalmazásán is múlik. Ennek megfelelően az előadás áttekintést nyújt a releváns szakirodalmi háttérrel, különös tekintettel az olvasási fluencia (tempó, pontosság, prozódia) és az olvasási stratégiai szintjének kapcsolatáról a szövegértéssel.

Az elméleti keret mellett az előadás saját empirikus kutatási eredményekre is utal, amelyek általános iskolai tanulók körében vizsgálták az olvasási fluencia és olvasási stratégiák jellemzőit és szövegértésre gyakorolt hatását. Az előadás kitér az eredmények pedagógiai implikációira is, különös tekintettel az olvasásfejlesztés komplex megközelítésére az osztálytermi gyakorlatban.

Steklács János

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Nevelés- és Oktatásméleti Tanszék

Csíkos Csaba: Matematikai szöveges feladatok mentális reprezentációja: a nyelvi összetevők szerepe

A matematikai nevelésben a szöveges feladatok különleges funkciót töltenek be. Egyszerre a matematikai struktúrák szövegbe öltöztetett formái és a matematikai tudás gyakorlati alkalmazásának kézenfekvő eszközei. Ugyanakkor a politikai-világnézeti nevelés eszközei és egyúttal rekreációs funkciót is betölthetnek. A nemzetközi szakirodalomban használt word problem kifejezés és a nálunk meghonosodott szöveges feladat elnevezés is utal arra, hogy az írott nyelvi elemek dekódolása fontos eleme a feladatmegoldásnak. Ezen felül azonban a szöveges feladatok még a nyelvi és matematikai struktúrák együttes mentális reprezentációját is igénylik. Alsó tagozatos kortól egészen a középiskolás korosztályig a pedagógiai felmérések izgalmas kutatási kérdése, hogy mi okoz nehézséget, mi vált ki gyakran negatív attitűdöt a

matematikai szöveges feladatok megoldása során. Az előadás a 7–15 éves korosztályban végzett hazai és nemzetközi vizsgálatok eredményeiből szemezget, bemutatva a kifinomult kutatási módszerek mellett a témakör pedagógiai-gyakorlati jelentőségét is.

Csíkos Csaba

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Metakogníció Kutatócsoport

Korom Erzsébet: Az anyanyelvi kompetencia szerepe a természettudományok tanulásában

A természettudományos műveltség a tudományos ismeretek megszerzése mellett a tudományos gondolkodás, szemléletmód elsajátítását is jelenti. Fejlesztése az iskolában számos formában, sokféle oktatási módszerrel történhet a jelenségek megfigyelésétől, az önállóan vagy társakkal végzett vizsgálatokon át a tanár vagy a taneszközök által közvetített tudományos ismeretanyag feldolgozásáig. Bármelyik ismeretszerzési formát tekintjük, a sikeres tanuláshoz a természettudományos nevelés minden szintjén és formájában szükség van megfelelően fejlett anyanyelvi készségekre. Az előadás ezek közül részletesebben tárgyalja a fogalomalkotást, a szaktudományi fogalomrendszer kialakításának támogatását, a tudományos kommunikáció készségeinek fejlesztését, valamint az olvasási készségek szerepét és az olvasási stratégiák természettudományos tantárgyi tartalomba ágyazott fejlesztésének módszereit.

Korom Erzsébet

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet,
Oktatáselmélet Tanszék

Juhász Milán: A szövegalkotási kompetencia fejlesztése és mérése középiskolában: lehetőségek, korlátok, dilemmák

A középiskolai tanulók írásbeli szövegalkotási kompetenciájának fejlesztése és mérési lehetőségeinek vizsgálata az anyanyelvi nevelés kiemelt jelentőségű, ugyanakkor módszertanilag komplex és számos kihívást felvető területe. Az előadás a középiskolákban alkalmazott fogalmazástanítási gyakorlatokat, illetve azok értékelési módszertanát tekinti át, különös tekintettel a pedagógiai gyakorlat során jelentkező nehézségekre és dilemmákra. Egy empirikus kérdőíves kutatás eredményeire támaszkodva azonosítja azokat a tényezőket, amelyek nehézséget okozhatnak a fogalmazástanítás és értékelés folyamatában, valamint elemzi azt, hogy ezek miként befolyásolják a pedagógusok fogalmazásértékelési gyakorlatát. Az előadás bemutatja a magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga szövegalkotási feladatainak értékelési szempontrendszerét is, valamint annak megbízhatósági mutatóit, felhívva a figyelmet az értékelők közötti variabilitás jelenségére és ennek következményeire. Kitér a jelenlegi értékelési rendszerek alkalmazásának problémáira, hangsúlyozva az értékelési szempontok pontosításának igényét. Végül bemutatásra kerülnek olyan alternatív mérőeszközök, amelyek célja a fogalmazások pontosabb, következetesebb és megbízhatóbb értékelésének biztosítása. Ezek gyakorlati

alkalmazásával lehetőség nyílhat arra, hogy a pedagógusok szakszerűbb és eredményesebb támogatást nyújtsanak tanulóiknak a szövegalkotási kompetencia fejlesztése terén, ezzel is hozzájárulva az anyanyelvi kommunikációs készség általános javulásához.

Juhász Milán

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Mai Magyar Nyelvi Tanszék

Sinkovits Balázs: Köznyelv és nyelvjárás – A tanár szerepe

A család és a kortárs csoport mellett az általános iskolások nyelvi szocializációjának meghatározó tere az iskola, és benne a pedagógus. Nyelvi vélekedések mintázatai Szegeden és környékén – Perceptuális dialektológiai vizsgálat című kutatásunkban nagy hangsúlyt fektettünk annak vizsgálatára, hogy mit gondolnak a pedagógusok, szülők és nagyszülők a tanítók és tanárok szerepéről a diákok nyelvi szocializációjában. Előadásomban azt mutatom be, hogyan vélekednek tanítók és szülők arról, ki kell-e javítania a pedagógusnak a diákok tájszólását és általában a nyelvhasználatát. A nyelvjárás „javításáról” nagyon megoszlanak a vélemények, abban viszont meglehetősen nagy az egyetértés – amint azt más kutatások is mutatják –, hogy a nyelvhelyességi hibákat javítani kell. Adatközlőink azonban azt a dilemmát is fölvetik, hogy bizonyos nyelvi jelenségek minek számítanak: nem javítandó, elfogadható nyelvjárási formának vagy nyelvhelyességi hibának.

Sinkovits Balázs

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Magyar Nyelvészeti Tanszék

Gonda Zsuzsa – Szabó T. Annamária Ulla: Szövegértés és szövegalkotás felsőfokon

A *Nyelvhasználat felsőfokon* című projekt célja olyan kutatások és fejlesztések megvalósítása, amelyek eredményesebbé teszik az egyetemi tanulási-tanítási folyamatot. A tudományos íráskészséget és a tudományos szövegek olvasásértését vizsgáló alprojektek célja egyrészt az egyetemi hallgatók tanulási eredményének a növelése; másrészt az egyetemi oktatók tanításmódszertani tudatosságának és hatékonyságának az erősítése. A projekt tudományos-elméleti eredményei – stratégiák kidolgozása és publikálása – mellett gyakorlati produktumok is készülnek: a tudományos íráskészséget és a tudományos szövegek olvasásértését vizsgáló online mérőeszköz; oktatói és hallgatói igényfelmérés és attitűdvizsgálat; valamint a tudományos szövegek olvasásértésének és alkotásának a fejlesztésére szolgáló, adaptív tanulási útvonalatokat kínáló digitális tananyagok e-learning kurzus formájában. A komplex kutatási-fejlesztési projekt eredményei a hallgatói és az oktatói közösség számára egyaránt hasznosak lesznek.

Gonda Zsuzsa – Szabó T. Annamária Ulla

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Mai Magyar Nyelvi Tanszék és Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai,
Dialektológiai Tanszék